

Eva Ström läser en charmig blandning av realism och hejdlös romantik med 153 år på nacken.

Sydsvenskan den 14 augusti 2010

● RECENSION Fantasterna

Heminredning i luftslottet

● Hur kan fantasin stå i människans tjänst? Det kan sägas vara den danske författaren Hans Egede Schacks fråga i roman "Fantasterna" som utkom 1857, en lekfull uppgörelse med ett överdrivet romantiskt fantiserande. Den romantik som tidigare erbjudit storslagna känslor hade inte sällan stelnat i bedrägliga klichéer och inbjöd nu till parodi, ungefär som när Cervantes i Don Quijote drev med riddarromanen. Schack – född 1820 – var skandinavist, umgicks med Lars Johan Hierta, startade ett veckoblad för politik och litteratur, invaldes i folketinget där han i liberal anda verkade för sociala reformer, adelns avskaffande och pressfrihet. "Fantasterna" blev hans enda roman utgiven under livstiden.

I romanen får vi följa tre unga vänner, prästsonen Christian, bondsonen Thomas och huvudpersonen Conrad, som till en adelsman. Under en ek ägnar de sig åt fantastiska framgångsdrömmar, fullproppade som de är av läsning om romantiska hjältedåd. Dråpligt tilldelar de sig själva luftslott som de pedantiskt inreder. Thomas är mest blygsam och nöjer sig med tjugofyra ollonsvin i skogen, medan Conrad vill ha tre grevskap. Den största fantasten Christian drömmer expansivt om att äga ett grandios Stor-Danmark.

Väl installerad för studier i Köpenhamn får Conrad framgångar som briljant talare – knepet är att han identifierar sig med olika hjältar. I studentexamen lyckas han också över förväntan när han låtsas vara Napoleon, Homeros och Ivanhoe. Men krisen kommer. Så småningom blir Conrad sin skenande fantasifänge och utvecklar en verklig ångestneuros. Excesserna i fantasilivet börjar nu skada honom, och Schack har aldrig varit intressantare än när han beskriver detta överhettade själsliv.

BOKEN

H.E. Schack
Fantasterna

HE Schack
Fantasterna. Övers
Elisabeth Genell
Storm. Atlantis.

Men genom total avhållsamhet från fantasin och knastertorra juridiska studier botar Conrad sig själv och får plats som obetydlig kopist – det minst originella av alla verksamheter, den verkliga motsatsen till romantikens ideal.

Den storslaget fabulerande Christian återfinns nu på hospitalet med fullt utvecklad megaloman psykos. För den jordbundet tvivlande Thomas går det bättre. De ungdomliga fantasierna har förberett honom på ett otvunget umgänge med överheten som han kan visa sin duglighet för. Även Conrads skicklighet erkänns och han stiger i graderna, dock är känslolivet fortfarande intorkat. Men kärleken till den spanska prinsessan Bianca får hans spontana känslor att leva upp – och liksom i en saga slutar hans fantasiexperiment lyckligt under devisen: lagom är bäst. Fantasin måste integreras i verkligheten.

Men det är inte de sedelärande visheterna som gör Schacks "Fantasterna" läsvärd, utan den spelande ironin, de vardagliga interiörerna, den psykologiska sensibiliteten i tecknandet av en narcissism som kan bli självdestruktiv. Det lyckliga slutet har förbryllat – är det inte rent av källborgerligt? Men berättar inte Hans Egede Schack en saga, nästan i den danska HC Andersentraditionen med sina tre stolliga dummerjönsar? Blandningen av realism och romantik bidrar till den säregna charmen i romanen, även om Schacks romantik syftar till att driva ut en alltför töcknig romantik. Så speglar "Fantasterna" också i sin form övergången till realismen. Elisabeth Genell Storm har skickligt översatt denna överdådiga prosa.

EVA STRÖM
författare